

С. М. Нечхаєв

Оборона України

ОБОРОНА УКРАЇНИ – система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Відповідні положення викладені у Законі України «Про оборону України» (1991; остання ред. – 2021). Нині О. У. відбувається в умовах складної воєнно-політичної, оперативно-стратегічної та економічної ситуації, що склалася внаслідок збройної агресії РФ проти України, тимчасової [окупації та анексії нею АР Крим](#). Від 24 лютого 2022 РФ веде повномасштабну війну проти України.

Підготовка України до збройного захисту передбачає 20 основних заходів, умовно розподілених на 4 змістовні групи. Перша група (воєнно-політична): прогнозування та оцінка воєнної небезпеки і загрози; проведення розвідувальної та інформ.-аналітичної діяльності; здійснення заходів у зовн.-політичній сфері, спрямованих на запобігання збройного конфлікту; формування і реалізація воєнної, воєнно-економічної, військ.-технічної і військ.-промислової політики держави; захист інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, створення розвинутої інфраструктури в інформаційній сфері.

Друга група (воєнно-стратегічна): удосконалення структури, уточнення завдань і функцій ЗС України та інших військових формувань, забезпечення необхідної чисельності їхнього особового складу, розвиток, підготовка і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їхнього застосування; планування та підготовка руху опору; реалізація заходів із кібероборони (активного кіберзахисту); здійснення військ. стандартизації; забезпечення охорони [державного кордону України](#).

Третя група (воєнно-економічна): розвиток [ОПК](#), створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна у необхідних обсягах; забезпечення сектору безпеки і оборони підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, матеріал. і фінансовими ресурсами; розвиток військ.-технічного

співробітництва з іншими державами з метою забезпечення сектору безпеки й оборони озброєнням, військовою технікою та майном, що не виробляють в Україні; підготовка національної економіки, тер., органів державної влади, військового управління, місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період; створення державного матеріального резерву та резервних фондів грошових коштів; забезпечення на особливий період оперативно-рятувальні служби цивільного захисту підготовленими кадрами, рятувальною та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними і фінансовими ресурсами; розвиток воєнної науки, формування наук.-технічного і технологічного потенціалу для створення високоефективних засобів збройної боротьби.

Четверта група (внутрішньо-політична): забезпечення готовності єдиної державної системи цивільного захисту до виконання завдань цивільного захисту в особливий період; військово-патріотичне виховання громадян України, підготовка молоді до служби в ЗС України; забезпечення відкритого та демократичного цивільного контролю у сфері оборони в порядку, визначеному законодавством, дотримання вимог щодо збереження державної таємниці.

Згідно із чинним законодавством практичну реалізацію заходів кожної групи віднесено до компетенції: першої групи – ВР України, Президента України, Ради національної безпеки і оборони України; другої групи – Міністерства оборони України і Державної прикордонної служби; третьої і четвертої груп – КМ України.

Другою складовою О. У. є захист суверенітету і територіальної цілісності України як найважливішої функції держави та справи всього українського народу. Крім цього, у Статуті ООН закріплено невід'ємне право кожної держави на самооборону від агресії. Всеосяжна О. У. – комплекс заходів, основний зміст яких полягає у превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, морі та у повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-правового, духовного, культурного тощо); застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій із дотриманням принципів та норм міжнародного права.

Всеосяжна О. У. не має на меті досягнення воєнного паритету з РФ, що призвело б до надмірної мілітаризації держави та, відповідно, виснаження національної економіки, а передбачає підтримання певного балансу та синергії воєнних і невоєнних засобів для забезпечення воєнної безпеки України. Завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеосяжна О. У. ґрунтується на засадах стримування, стійкості та взаємодії. Стимування передбачає готовність сил О. У., національної економіки, населення та всієї держави до надання відсічі збройної агресії проти України, нарощування спроможностей системи ППО,

створення цілісної системи територіальної оборони, вжиття превентивних заходів щодо протидії воєнним загрозам, досягнення та підтримання спроможностей завдати противнику неприйнятних політичних, економічних, воєнних та інших втрат, з огляду на які він буде змушений відмовитися від ескалації або припинити збройну агресію проти України.

Стійкість – здатність системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння у наданні відсічі та стримування збройної агресії проти України; підтримувати спроможність до здійснення стратегічного розгортання, територіальної О. У., руху опору, ведення операцій (бойових, спеціальних, стабілізаційних дій), налагоджувати надійні канали комунікації з населенням тощо. Взаємодія вимагає координації заходів, що здійснюються у державі під час підготовки до збройного захисту та захисту в разі збройної агресії або конфлікту проти України, під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій, із заходами, що застосовують для підтримки України інституції [ЕС](#), [НАТО](#) та їхні держави-члени, інші держави та міжнародні організації. Для організації оборони держави Президент України, за поданням КМ України, затверджує план О. У. – сукупність документів, що визначають зміст підготовки України до збройного захисту та її захист у випадку збройної агресії або конфлікту.

Бібліографічний опис:

Оборона України / С. М. Нечхаєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74634>. – Останнє поновлення : 19 черв. 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).